

УДК 371.134

DOI 10.33251/2522-1477-2019-5-218-223

РУДЕНКО Лариса Анатоліївна,
доктор педагогічних наук, старший науковий
співробітник, професор кафедри практичної
психології та педагогіки, Львівський державний
університет безпеки життєдіяльності

АКТУАЛІЗАЦІЯ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО АСПЕКТУ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

В умовах модернізації освітньої системи в Україні провідною ідеєю є забезпечення прав, свобод та інтересів дітей і молоді, зокрема надання їм права навчатися відповідно до їхніх індивідуальних здібностей у сприятливому середовищі. Оскільки одним із об'єктів підвищеного ризику науковці в галузі психології, педагогіки та медицини називають середовище закладу освіти, то в контексті реформування освітньої системи України, що супроводжується переорієнтацією мети й результатів освіти на потреби особистості, однією з визначальних умов ефективності навчального процесу вважаємо забезпечення його здоров'язбережувального аспекту.

У статті охарактеризовано здоров'язбережувальне освітнє середовище як чинник продуктивного розвитку особистості в закладах освіти.

Ключові слова: охорона здоров'я молоді, суб'єкти освіти, освітній процес, здоров'язбережувальне освітнє середовище, психологічна безпека.

Постановка проблеми. У сучасному світі здоров'я нації свідчить про рівень цивілізованості країни, відображає її соціально-економічний стан. У зв'язку з цим проблеми його збереження у населення є першочерговими у політиці держав із розвинутою економікою. В Україні право кожної людини на охорону здоров'я гарантується Конституцією. Але, за даними соціологічних досліджень, рівень здоров'я українців суттєво поступається розвинутим країнам світу. Серед вагомих причин цього дослідники називають: збільшення випадків хронічної захворюваності та психічних відхилень у дітей, зокрема в результаті частого виникнення стресових ситуацій у сім'ї та закладах освіти [4, с. 31]. Саме недостатній стан здоров'я українських дітей найбільше впливає на погіршення в майбутньому здоров'я дорослих членів суспільства, що призводить до зменшення тривалості їхнього життя і зниження його продуктивності. Зважаючи на це, здоров'я підростаючого покоління як один із чинників позитивного іміджу держави та показників її стабільного розвитку [3, с. 5; 4, с. 30] потребує посиленої уваги з боку освітян.

Охорона здоров'я дітей і молоді, як одна з важливих умов забезпечення їхнього всебічного розвитку, визнана в Україні загальнонаціональним пріоритетом, що закріплено законодавчими актами та Концепцією розвитку охорони здоров'я населення України [8]. Політика держави в галузі охорони здоров'я підростаючого покоління відображається у комплексі прийнятих рішень щодо впровадження здоров'язбережувальних заходів у закладах освіти з метою збереження генофонду нації та розвитку її суспільного потенціалу.

В умовах модернізації освітньої системи в Україні провідною ідеєю є забезпечення прав, свобод та інтересів дітей і молоді, зокрема надання їм права навчатися відповідно до їхніх індивідуальних здібностей у сприятливому середовищі. Як зазначав А. Маслоу, таке середовище є одним із провідних чинників успішної самоактуалізації та здоров'я особистості.

Оскільки одним із об'єктів підвищеного ризику науковці в галузі психології, педагогіки та медицини називають середовище закладу освіти, то в контексті реформування освітньої системи України, що супроводжується переорієнтацією мети й результатів освіти на потреби особистості, однією з визначальних умов ефективності навчального процесу вважаємо забезпечення його здоров'язбережувального аспекту.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових дослідженнях поняття здоров'я розглядається як стан життєдіяльності людини, що відповідає біологічному віку, гармонійній єдності інтелектуальних і фізичних характеристик та адекватному формуванню адаптаційних і компенсаторних можливостей організму в процесі його онтогенезу [2, с. 205].

Проблеми охорони здоров'я молоді та проектування здоров'язбережувального освітнього середовища у закладах освіти досліджували О. Антонова, І. Баєва, Н. Бойчук, Т. Бондар,

С. Бондарь, К. Варивода, Н. Вітюк, М. Гриньова, С. Дудко, С. Зражевський, В. Ільченко, Г. Костецька, Н. Коцур, В. Кутасевич, К. Лактіонова, А. Маджуга, О. Мартенко, Г. Мешко, Н. Міллер, Н. Нечипор, В. Одинець, С. Осадчук, Н. Рилова, В. Рубцов, Л. Сливка, С. Совгіра, Н. Тарасенко, А. Тубельський, О. Тушина, Т. Цюман, Л. Шевченко та ін. У їхніх працях обґрунтовано умови успішного функціонування безпечного освітнього середовища у закладах вищої освіти, досліджено вплив освітнього середовища на формування особистості дітей шкільного віку, висвітлено зміст здоров'язбережувальної діяльності педагогів. Крім того, науковці наголошують, що тривалі реформи та відсутність стабільності в сучасній системі освіти негативно впливають на психоемоційний стан і здоров'я її суб'єктів [9, с. 41]. Учні і студенти, що з різних причин перебувають у стані психологічного дискомфорту, відчувають певну небезпеку для здоров'я, що не дає їм можливості цілковито розкрити свій потенціал в освітньому процесі навчання, внаслідок чого останній не досягає своєї мети.

Зважаючи на викладене, **мета** нашої статті полягає в тому, щоб на основі аналізу ризиків, пов'язаних з освітнім простором, охарактеризувати здоров'язбережувальне освітнє середовище як чинник продуктивному розвитку особистості в освітньому процесі.

Виклад основного матеріалу. Як уже зазначалося, в сучасних психолого-педагогічних дослідженнях заклади освіти розглядаються як об'єкти підвищеного ризику [5; 6]. Так, Є. Лактіонова серед ризиків, пов'язаних з освітнім простором, виокремила кілька груп: ризики, пов'язані з учнем чи студентом; ризики, пов'язані з учителем (викладачем); ризики, пов'язані з сім'єю; ризики, пов'язані з управлінням закладу освіти; ризики, пов'язані з організацією та змістом освітнього процесу; ризики, пов'язані з особливостями взаємин в освітньому середовищі [10, с. 45]. Для кожної групи дослідниця визначила чинники негативного впливу на психічне та фізичне здоров'я суб'єктів освіти, серед яких варто звернути увагу на їхні відхилення від норми психічного і фізичного розвитку, низьку мотивацію, труднощі адаптації, високий рівень агресії, управлінську некомпетентність у закладах освіти, великий обсяг навчального навантаження, використання нерцензованих навчально-методичних матеріалів, неухвагу до емоційної сфери учнів і студентів, відсутність психологічної підтримки, авторитарність педагогічних працівників тощо.

До психотравмуючих ситуацій, що є руйнівними для нервової системи суб'єктів освіти, відносять: розумові, емоційні й фізичні перевантаження; інтенсифікацію навчального процесу; недооцінювання дидактичних принципів доступності навчального матеріалу та диференціації навчання тощо [17]. Призводять до порушення психічного здоров'я школярів і студентів іспити з різних предметів, необ'єктивність чи упередженість педагогів, відсутність зацікавленості предметом, втома, гіподинамія, пересиченість інформацією, нездорове харчування, шкідливі звички, невміння здійснювати саморегуляцію організму тощо [4, с. 31].

Негативно впливають на стан психічного й фізичного здоров'я учнів і студентів також невідповідність навчальних програм та умов навчання функціональним і віковим можливостям школярів, необхідність опрацювання й засвоєння значного обсягу інформації з різноманітних галузей наукових знань, недотримання психолого-педагогічних вимог і санітарно-гігієнічних норм організації освітнього процесу. Н. Вітюк позиціонує це як стресогенні чинники педагогічної взаємодії [6, с. 167].

Сукупний вплив усіх зазначених чинників призводить до того, що більшість тих, хто навчається, змушені робити це здебільшого шляхом залучення вольових якостей, а це відчутно виснажує нервову систему, знижує рівень психічного та фізичного здоров'я суб'єктів освіти.

Згадаємо «піраміду А. Маслоу», відповідно до якої однією з базових для людини є потреба у безпеці, без задоволення якої неможлива самореалізація особистості. Провідні освітні стратегії Європи ґрунтуються на положенні про те, що саме відчуття суб'єктами освіти комфорту, безпеки і захищеності є визначальним для формування їхнього позитивного світосприйняття та мотивації щодо пізнавальної діяльності [16, с. 244]. У зв'язку з цим, одним із важливих завдань освіти є створення безпечного для розвитку здорового молодого покоління освітнього середовища. Сучасний заклад освіти має бути не лише місцем для навчання, а й середовищем, яке сприятиме повноцінного розвитку особистості, формуванню успішних членів суспільства, буде безпечним для їхнього здоров'я.

В освітньому середовищі людина проводить значну частину свого життя: від дошкільного віку до юності. Його функції не обмежуються лише освітніми завданнями, а й передбачають

забезпечення успішної соціалізації та психологічного розвитку особистості учнів і студентів. На думку С. Осадчука, до поняття освітнього середовища в сучасних умовах потрібно підходити як до сукупності інформаційних, комунікаційних і об'єктних впливів на суб'єктів освітнього процесу, яка трансформується у важливий елемент самоорганізації та розвитку їхньої психіки [14, с. 106]. Саме таке середовище дослідник вважає запорукою безпеки для здоров'я тих, хто навчається.

Тобто, мова йде про здоров'язбережувальне освітнє середовище, для створення та успішного функціонування якого важливо забезпечити психологічно комфортну атмосферу, яка сприятиме особистісному розвитку й ефективній самореалізації кожного учня чи студента, а також психолого-педагогічні та оздоровчо-профілактичні умови формування і зміцнення здоров'я суб'єктів освітнього процесу відповідно до їхніх вікових особливостей [1]. У педагогічних дослідженнях здоров'язбережувальне середовище визначається як:

- навчальне середовище, в якому забезпечується усвідомлення здорового способу життя, відповідальне ставлення до довкілля, свого здоров'я і здоров'я оточуючих, контролюються всі складники здоров'я шляхом формування цілісності свідомості, здоров'язбережувальної картини світу, здоров'язбережувальної компетентності суб'єктів освітнього процесу [7];

- цілеспрямована система дидактичних умов, завдяки якій навчання, розвиток творчого мислення і формування емоційно-ціннісного ставлення суб'єктів освітнього процесу до свого здоров'я відбувається в ситуаціях фізичного, емоційного, інтелектуального, соціального, духовного комфорту, що забезпечує створення загалом сприятливого психологічного клімату в педагогічному процесі [11];

- середовище закладу освіти, яке охоплює сукупність певних умов, використання здоров'язбережувальних технологій, спрямованих на збереження і зміцнення здоров'я учнів і студентів, покращення їхнього самопочуття, функціонування стану організму, підвищення адаптаційних можливостей і формування мотивації щодо здорового способу життя [12, с. 158];

- сукупність антропогенних, природних і культурних чинників щодо задоволення людиною власних потреб стосовно розвитку здібностей, реалізації особистісного потенціалу, збереження і зміцнення здоров'я [13];

- сукупність управлінських, організаційних, навчальних і оздоровчих умов, спрямованих на формування, зміцнення і збереження соціального, фізичного, психічного здоров'я всіх учасників освітнього процесу на основі психолого-педагогічних і медико-фізіологічних засобів і методів його супроводу, профілактики чинників «ризиків» [15].

Аналіз поданих визначень дає підстави визначити основні характеристики здоров'язбережувального освітнього середовища:

- позитивне ставлення до освітнього процесу всіх його учасників;
- задоволення потреб суб'єктів освітнього процесу щодо довіри і захищеності від психологічного насилля;
- ефективність педагогічної взаємодії внаслідок емоційного благополуччя її учасників;
- позитивний вплив освітнього процесу на розвиток фізичного і психічного здоров'я його учасників.

Зважаючи на це, створення здоров'язбережувального середовища в закладі освіти потребує впровадження системи психолого-педагогічних заходів, спрямованих на те, щоб захистити всіх учасників освітнього процесу від можливих загроз їхньому психічному і фізичному здоров'ю. У зв'язку з цим вважаємо за необхідне акцентувати на психологічному супроводі освітнього процесу як одному із провідних чинників забезпечення його здоров'язбережувального ефекту.

Психологічний супровід освітнього процесу здійснює психологічна служба закладу освіти, функції якої полягають зокрема у збереженні та зміцненні психічного здоров'я усіх його учасників. Його здоров'язбережувальні аспекти передбачають:

- комплексне використання методик забезпечення медичного і психологічного супроводу суб'єктів освітнього процесу на всіх етапах їхнього розвитку;
- проведення своєчасної діагностики готовності дітей до навчання у ЗЗСО та здійснення відповідної психологічної корекції;
- систематична діагностика стану здоров'я школярів і студентів;

– здійснення психологічного контролю за рівнем їхніх фізичних, розумових та емоційних навантажень;

– упровадження комплексної програми здоров'язбереження суб'єктів освітнього процесу.

Слід зауважити, що ці заходи потрібно здійснювати в тісній співпраці фахівців психологічної служби закладів освіти з педагогічними працівниками. Зокрема, йдеться про контроль щодо дотримання вікових регламентів навчальних навантажень; психофізіологічної відповідності змісту освітніх програм; здійснення психогігієнічної експертизи педагогічних технологій щодо їх здоров'язбережувальної спрямованості, врахування індивідуальних особливостей і стану здоров'я тих, хто навчається; створення доброзичливої атмосфери у процесі педагогічної взаємодії тощо.

Це забезпечить ефективність здоров'язбереження учнів і студентів у закладах освіти та сприятиме їхньому продуктивному розвитку в освітньому процесі.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, належна увага до здоров'язбережувального аспекту освітнього процесу забезпечує ефективну педагогічну взаємодію, яка, передусім, не шкодить здоров'ю суб'єктів навчання, створює комфортні й безпечні умови їхнього перебування в закладі освіти, уможливорює навчання й виховання за індивідуальною траєкторією, суттєво знижує кількість стресових ситуацій, забезпечує профілактику перевантаження і втомлюваності учнів і студентів, що, в підсумку, сприяє збереженню та зміцненню їхнього здоров'я.

Перспективи подальших досліджень бачимо у визначенні та обґрунтуванні основних напрямів організаційно-педагогічного і психологічного забезпечення здоров'язбережувального освітнього середовища в закладах освіти різних рівнів і створення цілісної методичної системи реалізації цього процесу в її окремих ланках.

Список використаних джерел

1. Ананьев В. А. Введение в психологию здоровья: учеб. пособие. СПб.: Балтийская Педагогическая Академия, 1997. 148 с.
2. Антонова О. Є. Побудова здоров'язбережувального середовища загальноосвітнього навчального закладу. Нові технології навчання. К., 2013. Вип. 78. С. 204–210.
3. Бондар Т. В., Карпенко О. Г. та ін. Формування здорового способу життя молоді: навч.-метод. посіб. К.: [б. в.], 2005. 116 с.
4. Бондарь С. О. Актуальні аспекти охорони здоров'я у навчальних закладах. Семейная медицина. 2016. №2 (64). С. 30–33.
5. Варивода К. С. Психолого-педагогічні аспекти підготовки майбутніх вчителів до створення психологічно безпечного освітнього середовища. Молодий вчений. № 9.1 (49.1). С. 17–20.
6. Вітюк Н. Педагогічна взаємодія як чинник психологічної безпеки освітнього середовища. Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія. 2014. Вип. 19. Ч. 2. С. 166–175.
7. Дудко С. Г. Дидактична модель формування здоров'язбережувального навчального середовища початкової школи. Постметодика. 2014. № 3. С. 31–34.
8. Концепція розвитку охорони здоров'я населення України. Затверджена Указом Президента України від 7 грудня 2000 р. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1313/2000>.
9. Коцур Н., Варивода К. Психологічна безпека школярів в освітньому середовищі. Безпека життєдіяльності, екологія і охорона здоров'я дітей і молоді XXI сторіччя: сучасний стан, проблеми та перспективи: зб. матер. Міжнар. наук. практич. інтернет-конф., м. Переяслав-Хмельницький, 29-30 вересня 2016 р. Переяслав-Хмельницький, 2016. С. 40–43.
10. Лактионова Е. Б. Основные подходы к проблеме рисков в образовательной среде. Известия РГПУ им. А. И. Герцена. 2008. № 10(52). С. 41–54.
11. Маджуга А. Г. Теория и практика формирования и развития валеоконативных стратегий личности в контексте здоровьесотворяющего образования в современной школе. Шымкент: Изд-во ЮКГУ им. М. О. Ауезова, 2005. 386 с.
12. Мешко Г. М. Формування здоров'язбережувального освітнього середовища як аспект діяльності керівника загальноосвітнього навчального закладу. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота». 2017. Вип. 1 (40). С. 157–161.
13. Миллер Н. Д. Здоровьесберегающее обучение детей санаторных классов общеобразовательной школы: автореф. дисс. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Новокузнецк, 2006. 18 с.

14. Осадчук С. Ю. Особливості створення доброзичливого освітнього середовища. Психологія та педагогіка на сучасному етапі розвитку наук: актуальні питання: зб. наук. робіт учасників міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса 15–16 грудня 2017 р. Одеса: ГО «Південна фундація педагогіки», 2017. С. 106–109.

15. Рылова Н. Т. Организационно-педагогические условия создания здоровьесберегающей среды образовательных учреждений: автореф. дисс. ... канд. пед. наук. 13.00.01. Кемерово, 2007. 21 с.

16. Сіваш Т. Д. Сучасні підходи до естетизації освітнього середовища початкової школи. Актуальні проблеми дошкільної та початкової освіти в контексті європейських освітніх стратегій: зб. матер. наук.-практ. конф., м. Вінниця, 9-11 квітня 2014 р. Вінниця: ТОВ «Нілан – ЛТД», 2014. Вип. 3. С. 244–248.

17. Тушина О. Психологічна безпека в загальноосвітньому навчальному закладі: практичний посібник. Запоріжжя: ЗОІППО, 2013. 145 с.

References

1. Ananov, V.A. (1997). *Vvedenie v psihologiyu zdorovya: ucheb. Posobie [Introduction to the psychology of health : Tutorial]*. SPb.: Baltiyskaya Pedagogicheskaya Akademiya. 148 s. [in Russian].

2. Antonova, O.Ye. (2013). *Pobudova zdorov'iazberezhuvalnoho seredovysshcha zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu [Construction of a health-preserving environment of a comprehensive educational institution]*. Novi tekhnolohii navchannia Kyiv, Issue 78. P. 204-210 [in Ukrainian].

3. Bondar, T.V., Karpenko O.H. et.al. (2005). *Formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia molodi: navch.-metod. posib. [Formation of young people's healthy lifestyle: Tutorial]*. Kyiv, 116 p. [in Ukrainian].

4. Bondar, S.O. (2016). *Aktualni aspekty okhorony zdorov'ia u navchalnykh zakladakh [The urgent aspects of health care in educational institutions]*. Semeinaia medytsyna No 2 (64). P. 30-33 [in Ukrainian].

5. Varyvoda, K.S. *Psykhologo-pedahohichni aspekty pidhotovky maibutnykh vchyteliv do stvorennia psykhologichno bezpechnoho osvitnoho seredovysshcha [Psychological and pedagogical aspects of future teachers' training to create a psychologically safe educational environment]*. Molodyi vchenyi. No 9.1 (49.1). P. 17-20 [in Ukrainian].

6. Vitiuk, N. (2014). *Pedahohichna vzaiemodiia yak chynnyk psykhologichnoi bezpeky osvitnoho seredovysshcha [Pedagogical interaction as a factor of psychological safety of educational environment]*. Zbirnyk naukovykh prats: filosofii, sotsiolohii, psykholohii Issue 19. Part 2. P. 166-175 [in Ukrainian].

7. Dudko, S.H. (2014). *Dydaktychna model formuvannia zdorov'iazberezhuvalnoho navchalnoho seredovysshcha pochatkovoї shkoly [The didactic model of formation of a health-preserving educational environment of elementary school]*. Postmetodyka No 3. P. 31-34 [in Ukrainian].

8. *Kontseptsiiia rozvytku okhorony zdorov'ia naseleння Ukrainy. Zatverdzhena Ukazom Prezydenta Ukrainy vid 7 hrudnia 2000 r. [Concept on the development of health care of the population of Ukraine. Approved by Decree of the President of Ukraine from December 7, 2000]* URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1313/2000> [in Ukrainian].

9. Kotsur, N., Varyvoda, K. (2016). *Psykhologichna bezpeka shkoliariv v osvitnomu seredovysshchi [Schoolchildren's psychological safety in educational environment]*. Bezpeka zhyttiediialnosti, ekolohii i okhorona zdorov'ia ditei i molodi XXI storichchia: suchasnyi stan, problemy ta perspektyvy: zb. mater. Mizhnar. nauk. prakt. internet-konf., m. Pereiaslav-Khmelnyskyi, 29-30 veresnia 2016 r. Pereiaslav-Khmelnyskyi, P. 4043 [in Ukrainian].

10. Laktionova, E.B. (2008). *Osnovnyie podhodyi k probleme riskov v obrazovatelnoy srede [Basic approaches to the problem of risks in the educational environmen]*. Izvestiya RGPU im. A.I. Gertsena. No 10 (52). P. 41-54 [in Russian].

11. Madjuga, A.G. (2005). *Teoriya i praktika formirovaniya i razvitiya valeokonativnyih strategiy lichnosti v kontekste zdorovetvoryashego obrazovaniya v sovremennoy shkole [Theory and practice of formation and development of personality's valeoconative strategies in the context of health education in modern school]*. Shymkent, 386 p. [in Russian].

12. Meshko, H.M. (2017). *Formuvannia zdorov'iazberezhuvalnoho osvitnoho seredovysshcha yak aspekt diialnosti kerivnyka zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu [Formation of healthcare-saving educational environment as an aspect of the activities of the head of a comprehensive educational institution]*. Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: «Pedahohika. Sotsialna robota» Issue 1 (40). P. 157-161. [in Ukrainian].

13. Miller, N.D. (2006). *Zdorovesberegayushee obuchenie detey sanatornyih klassov obscheobrazovatelnoy shkoly: avtoref. diss. ...kand. ped. nauk. 13.00.01 [Health-saving education of children in sanatorium classes of secondary school: Author's abstract of PhD thesis in Pedagogy. 13.00.01]*. Novokuznetsk, 18 p. [in Russian].

14. Osadchuk, S.Yu. (2017). *Osoblyvosti stvorennia dobrozychlyvoho osvithnoho seredovyscha [Peculiarities of benevolent educational environment creation]*. Psykholohiia ta pedahohika na suchasnomu etapi rozvytku nauk: aktualni pytannia: zb. nauk. rob. uchashnykiv mizhnar. nauk.-prakt. konf., m. Odesa 15-16 hrudnia 2017 r. Odesa: HO "Pivdena fundatsiia pedahohiky", P. 106-109 [in Ukrainian].

15. Ryllova, N.T. (2007). *Organizatsionno-pedagogicheskie usloviya stvorennia zdorovsberegayushey sredi obrazovatelnykh uchrejeniy: avtoref. diss. ... kand. ped. nauk. 13.00.01 [Organizational and pedagogical conditions for creating a health-saving environment of educational institutions: Author's abstract of PhD thesis in Pedagogy. 13.00.01]*. Kemerovo, 21 p. [in Russian].

16. Sivash, T.D. (2014). *Suchasni pidkhody do estetyzatsii osvithnoho seredovyscha pochatkovoї shkoly [Modern approaches to the aesthetics of the educational environment of primary school]*. Aktualni problemy doskilnoi ta pochatkovoї osvity v konteksti yevropeiskykh osvithnykh stratehii: zb. mater. nauk.-prakt. konf., m. Vinnytsia, 9-11 kvitnia 2014 r. Vinnytsia: TOV "Nilan – LTD", Issue 3. P. 244-248 [in Ukrainian].

17. Tushyna, O. (2013). *Psykholohichna bezpeka v zahalnoosvithnomu navchalnomu zaklad: praktychnyi posibnyk [Psychological security in a general educational institution: Tutorial]*. Zaporizhzhia: ZOIPPO, 145 p. [in Ukrainian].

RUDENKO Larisa, Doctor of Pedagogical Sciences, Senior Researcher, Professor at Department of Practical Psychology and Pedagogy, Lviv State University of Life Safety.

HEALTH SCALING OF SECURING ASPECTS OF EDUCATIONAL PROCESS

Abstract. *In the context of the educational system upgrading in Ukraine, the main idea is to ensure the children's and young people's rights, freedoms and interests, in particular to grant them the right to study in a supportive environment. Since the researches in the field of psychology, pedagogy and medicine consider the educational institution environment to be one of the high-risk objects, in the context of reforming the educational system of Ukraine, accompanied by a reorientation of the purpose and results of education to the needs of the individual, one of the determining conditions for the effectiveness of the educational process is to ensure its health saving aspect.*

One of the important tasks is to create an educational environment that will promote the full development of the individual, the formation of successful members of society, and will be safe for the children's and young people's health. Its creation and successful functioning require the creation of psychologically comfortable atmosphere, psychological, pedagogical, and health-preventive conditions for the formation and strengthening of health of the participants of the educational process in accordance with their age characteristics.

Creating a healthcare-saving environment in an educational institution requires the introduction of a system of psychological and pedagogical activities aimed at protecting all the participants of the educational process from possible threats to their mental and physical health. Among them, we consider it necessary to emphasize the psychological support of the educational process as one of the leading factors in ensuring its health-protecting effect. In particular, it is about monitoring compliance with the age rules of training loads; psychophysiological conformity of the content of educational programs; implementation of psycho-hygienic examination of pedagogical technologies regarding their health-preserving orientation, taking into account the individual characteristics and health of those who are studying; creating a benevolent atmosphere in the process of pedagogical interaction, etc.

Key words: *health care of youth, participants of education, educational process, healthcare-saving educational environment, psychological safety.*

*Одержано редакцією: 18.02.2019 р.
Прийнято до публікації: 01.03.2019 р.*